

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

ANNUAL EXAMINATION(2025-26)

MARATHI- SET TWO

MARKING SCHEME

Class :IX

Date : 18.2.2026

Admission No.:

Duration-3Hrs

Max. Marks : 80

Roll No.:

कृतिपत्रिकेसाठी सूचना :

- (1) उत्तर पत्रिकेत विभाग नमूद करावेत.
- (2) स्वच्छता, नीटनेटकेपणा व लेखननियमानुसार लेखन यांकडे जाणीवपूर्वक लक्ष द्यावे.

विभाग (अ) वाचन व आकलन गुण (15)

प्र 1 (आकलन) अपठित पद्यांश :-

प्र 1 (अ) खालील कविता काळजीपूर्वक वाचा व त्यावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा :-

प्र 1 (अ) कविता वाचून त्यावर आधारित प्रश्नांच्या उत्तरांचा योग्य पर्याय निवडा :- (कोणतेहीचार(4X1=4)

1 ब भाषेची

2 ब रत्न-कांचनासारखे

3 ब नाना बोली

4 क भाग्यवंत

5 अ रानवाऱ्याच्या

प्र 1 (ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 मराठी भाषेची थोरवी दूर देशी ऐकू येते.

2 मराठी भाषेचा चांदण्यासारखा शीतलता हा गुण कवितेत नमूद केला आहे.

3 कवितेनुसार मराठी भाषा भावनांना समजण्याचे ज्ञान देते.

4 कवीने मराठी भाषेला अमृताच्या स्वरूपात गौरविले आहे.

5 उपकार या शब्दासाठी कवितेत आलेला समानार्थी शब्द ऋण आहे.

प्र 2 :- (आकलन) अ: अपठित गद्यांश :-

प्र 2 (अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा:-

(5X1=5)

1 अ संत

2 क पावसाळी ढगांची

3 ड चंद्रकिरणांची

4 ब परमेश्वर

5 ड रात्री

6 अ चातक व चकोर

प्र 2 (ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 चातक आणि चकोराची उपमा संतांना दिली आहे.

2 पारंपारिक कथांनुसार चातक पक्षी स्वाती नक्षत्रातील पावसाचे जमिनीवर न पडलेले पाणी वरच्यावर पितो

3 चकोर पक्षी पौर्णिमेच्या चंद्रकिरणांवर जगतो असा कविसंकेत आहे.

4 चकोर पक्षी आपले भक्ष म्हणजे कीडे, कीटक चोच वर करून पकडण्याचा प्रयत्न करतो..

विभाग :- ब (20 गुण)

प्र 3 (अ) शब्दांच्या जाती ओळखा :- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

1 प्रामाणिकपणा

2 सर्वनाम

3 शब्दयोगी अव्यय

4 आणि

5 विशेषण

प्र 3 (ब) काळ ओळखा व बदला (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 शबरी रामाच्या पायाचे ठसे पाहत आहे.

2 नीताने दिलेले काम पूर्ण केले.

3 राम दररोज ग्रंथालयात जाणार.

4 भूतकाळ

प्र 3 (क) वाक्याचे प्रकार ओळखा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 तू खेळ.

2 त्याच्या बोलण्यात सत्यता होती.

3 विधानार्थी वाक्य.

4 तुझा आवाका फार मोठा आहे .

प्र 3 (ड) समानार्थी शब्द (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 4 कळी

2 उत्कंठा

3 अ दृष्टी—नजर

प्र 4 (अ) विरुद्धार्थी शब्द (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 विरळ

2 विकर्षण

3 आनास्था

प्र 4 (ब) लिंग बदला (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 क कोलाहल

2 नायिक

3 क पंखा

प्र 4(क) वचन बदला (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 ड फेटे

2 ड किल्ला

3 वाडे

प्र 4 (ड) समास ओळखा (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 अव्ययीभाव समास

2 समाहार व्दं समास

3 व्दिगु समास

विभाग—क पाठयपुस्तक आधारित (30 गुण)

विभाग—क पाठयपुस्तक आधारित (30 गुण)

प्र 5 (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) (3X1=3)

1 शिरीष वडीलांना नाना या नावाने हाक मारत असे.

2 लेखकाच्या शाळेची बाग ओढयाकाठी होती.

3 आफ्रिका खंडात एडिसन यांना मलेरिया या रोगाचा सामना करावा लागला.

4 ऑलिंपिक सामने दर चार वर्षांनी होतात.

5 हेललने बाहुलीचे तुकडे—तुकडे केले.

प्र 5 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा:— (कोणतेही तीन) (3X1=3)

1 गवई.

2 विहिरीजवळ

3 नव्वद

4 श्रम

5 एक रूपया

प्र 5 क:- खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा:-

(1X3=3)

1 **संदर्भ :-** दिलेला प्रश्न शब्दांचा खेळ या पाठातील असून या पाठात हेलनच्या जीवनातील अॅनी सुलिव्हॅन नसत्या तर हेलन घडली नसती त्यांचे महत्त्व सांगितले आहे.

अॅनी सुलिव्हॅन येण्यापूर्वी हेलनचे जीवन रागाने व कडवटपणाने भरलेले होते.पहिल्यांदा त्यांनी तिला डॉल हा शब्द शिकविला व तिच्यातील आत्मविश्वास जागवला. कालांतराने इतर अनेक शब्द हेलन शिकली.वॉटर हा शब्द त्यांनी तिला स्पर्शाने शिकविला तिला नवीन चैतन्याची दृष्टी दिली. ती उदयाच्या भविष्याची स्वप्ने पाहू लागली त्यांनी हेलनला जगण्याचा आत्मविश्वास दिला.म्हणून अॅनी सुलिव्हॅन नसत्या तर हेलन घडली नसती हे विधान सत्य आहे.

2 नव्वद वर्षांची सखू आजी हातात काठी घेऊन गावभर फिरायची व सर्वांची चौकशी करायची ती नेहमी कवितेत बोलायची तसेच लहान मुलांना ती चमत्कारिक गोष्टी सांगायची.कोणत्याही सणावाराला व मयतीला जायची .तिने गावात प्रौढ साक्षरतेचे वर्ग चालविण्यास पुढाकार घेतला.व गावातील सरपंचाला व आया-बायांना सुशिक्षित केले.गावातील चोपडाच्या मुलाचा पोलीस म्हणून सत्कार केला तिला गुणांची कदर होती.गावात तिला मान होता संपूर्ण गाव तिचा गोतावळा होता. ती मरण पावली तेव्हा लहानांपासून मोठयापर्यंत सर्वच माणसांचे डोळे पानावले.

3 दिलेला प्रश्न दिव्याच्या शोधामागचे दिव्य या पाठातील असून लेखक डॉ. अनिल गोडबोले हे आहेत.

विद्यार्थी आपले मत मांडतील.

प्र 5 ड:-खालील वाक्यांतील वाक्प्रचार ओळखा व त्याचा अर्थ कंसातील कोणत्या वाक्प्रचाराशी जुळतो ते

लिहा:-

(5X1=5)

(मनावर कोरले जाणे, हकालपट्टी करणे, उसंत न लाभणे, भिकेला लागणे, ताब्यात घेणे)

1 परीक्षा जवळ आली की मैदानावर जायला मला उसंत मिळत नाही.

2 शिवरायांनी मुगलांच्या ताब्यातील अनेक गड ताब्यात घेतले.

3 बँकेचे कर्ज फेडता-फेडता रामराव भिकेला लागला.

4 वर्गात सुप्रीत खूप दंगा करत असल्यामुळे सरांनी त्याची वर्गातून हकालपट्टी केली .

5 विश्वास नांगरे पाटील यांच्या भाषणातील काही वाक्ये माझ्या मनावर कायमची कोरली गेली.

प्र 6 अ :- (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा:- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

1 वारकरी संप्रदायाचा पाया संत ज्ञानेश्वरांनी रचला.

2 व्यायाम आपला आरोग्यदायी मित्र आहे .

3 दुरंगी चुनरीत घाणेरी उभी आहे.

4 झोळी काठीला टांगली आहे.

5 पुन्हा एकदा वीज चमकावी असे कवीला वाटते.

प्र 6 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

1 स्वागत

2 तिफन

3 कळस

4 प्रतिकारशक्ती

5 लाल

प्र 6 क) खालील काव्यपंक्तींचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा:- (कोणतेही एक)

(1X3=3)

1 **संदर्भ** :- दिलेल्या ओळी पुन्हा एकदा या कवितेतील असून कवयित्री प्रतिमा इंगोले या आहेत तरुण पिढी नवीन विचारांनी भारून जावी अशी अशा कवितेत व्यक्त केली आहे.

स्पष्टीकरण :- पुन्हा एकदा फेर धरीत बेभान होऊन पावसाच्या सरी खाली कोसळाव्यात पायाखालची माती मातीत मिसळून जावी माती एक व्हावी सगळे भेदभाव मिटून जावेत सर्व भेद विसरून सर्वांनी एकत्र यावे.

किंवा

संदर्भ :- दिलेल्या ओळी व्यायामाचे महत्त्व या कवितेतील असून कवी राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज हे आहेत या कवितेत व्यायामाचे महत्त्व सांगितले आहे.

स्पष्टीकरण :- व्यायाम केल्याने शरीराचा स्थूलपणा, सुस्तपणा दूर निघून जातो. अंगात उत्साह संचारतो. व शरीर टवटवीत होते. मन प्रयत्न राहते. रक्तवाहिन्या उत्तम राहतात बुद्धीचा विकास होतो. विचारांचा सजीवपणा टिकून राहतो.

प्र 7 अ स्थूलवाचन :- एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही पाच)

(5X1=5)

1 पुच्छविहिन वानराचे नाव हुल्लोक होते.

2 मराठी विश्वकोशाचा पहिला खंड 1976 साली प्रकाशित झाला .

3 आसामची भूमी कर्दम आहे .

4 केशभूषेचा मुख्य उद्देश सौंदर्य वाढविणे हा आहे.

5 शब्दकोडयासाठी सर्वात सोईस्कर भाषा फ्रेंच ही आहे.

6 आत्ता पर्यंत विश्वकोशाचे वीस खंड प्रकाशित झाले आहेत.

विभाग- ड लेखन- (गुण 15)

लेखन

प्र 8 (अ) दिलेले निबंध मुद्दे व कथा मुद्दे नीट वाचा व दिलेल्या पाच विषयांपैकी कोणत्याही एका

विषयावर 120 ते 150 शब्दांत निबंध अथवा कथा लिहा :- (कोणतेही एक)

(1x5=5)

- 1 विषयाची निवड -1
- 2 स्वविचारांचे प्रकटीकरण करण्याची क्षमता -1
- 3 घटनांचा तार्किक विचार -1
- 4 भाषा प्रभावी व सोपी -1
- 5 निबंधाचा योग्य समारोप -1

किंवा

मुद्दयावर आधारित गोष्ट लिहा. (शीर्षक आणि तात्पर्य आवश्यक)

- 1 कथेचे योग्य शीर्षक -1
- 2 कथेतील संवाद मांडणी -1
- 3 लेखनातील घटनाक्रम -1
- 4 भाषेचा ओघ, पात्र -1
- 5 समारोप, तात्पर्य -1

प्र 8 (ब) पत्र लेखन :- (कोणतेही एक)

(1x5=5)

- 1 दिनांक व पत्ता -1
- 2 विषय व संबोधन -1
- 3 मुख्य मायना -2
- 4 समारोप -1

प्र 8 (क) जाहिरात लेखन :- (कोणतेही एक)

(1x5=5)

- 1 दिनांक व पत्ता -1
- 2 कलात्मकता -1
- 3 सर्जनशीलता -1
- 4 आकर्षक शब्द चयन -1
- 5 संपर्क ,पत्ता दूरध्वनी क्रमांक -1

..... समाप्त .....